Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 283 (10666). Львів, пятниця 18. грудня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·30 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Смерть Василя Блакитного

У теперішній столиці України Харкові помер дня 4. грудня ц. р. головний редактор харківського щоденника, офіційного органу ВУЦВК-ту Василь Блакитний (літер. псевдонім Елланський). Помер він у молодому віці та віддав останніми літами всі свої сили закріплюванню пролетарської революції на Україні.

Як ми не підходили би до тієї революції та як не ставились би до пролетарської диктатури на Україні, то мусимо признати, що з покійним зійшов у могилу один з найідейніших її представників. А всяка ідейність, до чогоб вона не прямувала, та яких форм реалізації вона не шукалаб, все була, є і буде найкращою та найціннійшою прикметою людини.

Покійний виховався в осередку національно-свідомих і революційних гуртів ще до революції. Перші свої політичні кроки ставив у рядах українських національно-революційних партійних угрупувань. Між иншим згадує про нього в своїх споминах Віктор Андрієвський з тих часів, як у покійного відбувався ідеольогічний перелом, як він зривав з національними партіями та клонився в сторону комуністичного інтернаціоналізму. Він пичався до цього останнього скоро та втягнув зі собою до КП(б)У значний гурток своїх однодумців. Це були перші національно виховані Українці, що стали членами КП(б)У. Потім пішло слідами Блакитного багато инших.

Блакитний став першим головним редактором органу ВУЦВК-ту „Вісти", що виходив на українській мові. На тому становищі вибув він аж до своєї смерти. Та він був не тільки журналістом і публіцистом. Він був першим, що намагався зорганізувати піонірів т. зв. пролетарської української літератури та надати їм певний ідейний напрям і теоретичні підстави. Його праці та заходам треба завдячити повстання літературної спілки „Гарт". Численні теоретично-літературні статті покійника а також оповідання і поезії були друковані в літературних альманахах „Гарту" та инших виданнях. Крім цього заснував він і окремий літературний додаток до „Вістей" під назвою „Література, Наука, Мистецтво". В тому органі містив найбільше своїх теоретичних статей і літературних критик на твори українських пролетарських письменників. Отже на полі українського пролетарського письменства, а в першу чергу на полі організації того останнього та в обсягу обґрунтовування його ідейних і теоретичних підстав заслуги покійника величезні. Цею своєю працею він придбав собі поважну сторінку і в історії українського письменства та культури, бо творчість пролетарських письменників а зокрема творчість „Гартованців" здобула собі вже місце в українському письменстві.

Поза тим остається ще широке поле громадянської праці, в якій покійний брав дуже визначну участь уже хоч би з титулу свого становища головного редактора „Вістей". Був він визначним членом КП(б)У і членом всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету. Хоч від семи літ був членом КП(б)У, то належав все до тих, що стояли на становищі боротьби за українські національні здобутки хоч і підтасовували свою працю на тому полі до партійної ідеольогії. Один з товаришів покійного змальовує таке становище покійного в партії ось якими словами: „І тому в важких заплутаних умовинах соціялістичної революції на Україні, ускладненої національним моментом, пройшов він прямою дорогою аж до сьогоднішнього дня, коли так просто та ясно зробилося майже все те, що здавалося таким неймовірним для багатьох". („Вісти" з 8. грудня, стаття: „Прощай Василю!")

Затонський у свому надгробному слові сказав між иншим таке: „Вийшовши з тих лав, що почали боротьбу на національному фронті, він прийшов до Комуністичного Інтернаціоналу, до світового зединення пролетаріяту. Не один прийшов він до лав партії, він привів свою партію, він дав більшовицькій партії кращу частину українських революціонерів. Цієї послуги йому партія ніколи не забуде". Те саме тільки иншими словами сказав і нарком освіти Шумський над могилою покійника. Наведена щойно цитата змальовує заслуги Блакитного для партії. Та вони для нас менше важні.

Ми цінимо в Блакитному те, що будучи членом інтернаціональної партії, він все таки був перш за все визначним і впливовим українським громадянином і діячем, що працював найбільше для України та для її культури.

в. м.

Роззброєння і С.Р.С.Р.

Головні перешкоди здійснення мира.

Льойд Джордж написав чергову статтю на тему міжнародньої політики. Про що инше як не про Льокарно? А саме на тему: як пояснити таке дивне явище, що коли головні держави поклали згідно свої підписи під спільний договір, давно бажане ними роззброєння не приходить? Передумовою для здійснення ідеального стану в Европі є на його гадку в першій мірі, стан Росії і її відношення до Европи... Росія все ще є небезпекою та загрозою не тільки для своїх безпосередніх сусідів, але й для всіх держав. Китай насичений большевицькою пропагандою. китайські армії узброюються в російських арсеналах і, як дехто каже, переходять школу під проводом російських офіцирів. Навіть Америка не є вільна від цієї пропаганди.

„Хоча Чічерін, один з найбільш талановитих та найкращих сучасних закордонних міністрів, дав розяснення не дуже примирюючі, проте ворота до Росії не є зачинені нині для розумних переговорів. Дійти до мира з Росією треба з двох причин. Колиб Росія жила в добрих зносинах зі своїми сусідами і не почувала себе викиненою з товариства европейських націй, тоді вона перестала би назадати на чужий суспільний лад. Повстає зачароване коло. Росія на власний спосіб іде до відплати і з цієї причини мир є постійно загрожений. Крім цього Росія є невдоволена своєю східною границею, яку накинули їй тоді, коли вона надто сильно була зайнята внутрішніми справами, щоби могла боронитись. Коли вона вступила би до Ліги Націй, тоді її відносини з иншими державами негайно змінились би і ця границя могла би бути означена наново, мирово. Як довго це не сталось, лишається тільки справою часу: коли її економічна відбудова дозволить їй уживати мілітарних засобів для насильної оборони своїх домагань.

„Покищо московський уряд не може вивінувати своєї армії, не маючи засобів. Наступ на Польщу не вдався внаслідок недостачі озброєння. Економічна відбудова Росії означала би нині зміцнення її мілітарної сили... Большевицька Росія, раніще чи пізніще, напала би на одного зі своїх сусідів і пошматувала би його...

„Що зробила би тоді Франція? Що могла би зробити? Російські кордони далеко. З усіх країн світа Росію найважче вхопити і здобути... Не диво, що мала Антанта лякається, що льокарнські договори не забезпечили її... Не можна від неї домагатись, щоби вона обмежувала свої збросння, зглядом російське питання не є полагоджене. На жаль, покищо становище Росії до Ліги Націй є таке, як Злучених Держав. Чічерін сказав кілька днів тому в Берліні: „Ми радо почали би працю з иншою Лігою Націй, але з таким штучним плодом — ніколи."

„У час, коли европейські дипльомати говорять про роззброєння, секретар військових справ Злучених Держав домагається підвишки на утримання постійної армії. Коли сама Америка, така далека від смуги небезпек, має страх перед нападами, то чи диво, що Франція не виявляє охоти роззброїтись і рискнути своєю забезпекою?...

„А проте розумно роблять европейські дипльомати, коли силкуються зменшити величезні витрати на війну... Завдання роззброєння буде поневолі довге та важке. Але коли його тільки нині почати, то вже тим самим війна не прийде так легко... На щастя, падаючий франк є дійсним апостолом мира... Питання в тому, чи у Франції можна піднести державні доходи чи зменшити державні витрати? Перше є сумнівне, друге залежить від того, чи Франція потрібує для своєї забезпеки постійного 700.000 війська. Колиб так було, то Льокарно було би нужденною мельодрамою і вино на бенкетах у його честь не було би його варта. „Роззброєння єдиною пробою реальности договорів в Льокарно. Важними є не тости та промови, але роззброєння дивізій, касування літаків, кружляків та підводних лодок."

Папа про світовий мир.

Політична промова.

Папська консисторія призначила чотири нових кардиналів: папського нунція в Парижі Церетті, нунція в Бразилії Гаспаррі, секретаря конгрегації віроісповідань Верде і архиєпископа О' Доннелла.

При цій нагоді папа виголосив промову, в якій висловив своє вдоволення успішним „Святим Роком", великою скількістю паломників, що відвідали Рим. Одночасно зазначив, що чимало держав увійшло на шлях мирної політики, згідної з Христовою наукою. Висловив свій жаль з приводу розділу держави від церкви в Чіле, про стан католицької церкви в Мексику, про труднощі церкви в Аргентині, Чехословаччині та Югославії, де Апостольська Столиця боронила прав католицької церкви. Висловив вдоволення з католицького руху у Франції, головно про працю у вищих школах, про конкордат з Баварією та Польщею.

По широкому світі.

Америк. міністер фінансів Келльог заявив у промові, що Злучені Держави не дадуть нікому позички на потреби зброєнь або монополеву політику, а уряд не бере відповідальности за позички приватних фінансових підприємств.

Радянський уряд підписав з Японією договір, передаючи їй на 45 літ завідування деякими копальнями камінного вугілля на Сахаліні. Радянський посол у Токіо заявляє, що СРСР. не гадає в ніякій формі нарушувати інтереси Японії.

У Сирії Французи роблять нові зусилля, щоби покінчити війну. Замісць Дамаску проголосили столицею місто Алеппо. Комісар Сирії, Жувенель, одержав звістки, що на нього приготовляють заговір.

В Естонії утворено новий уряд, якого головою став Тееман, прокуратор.

Радянська Україна.

Американські промисловці у Харкові

Харківські „Вісти" з 3. грудня повідомляють, що до Харкова прибула група американських промисловців із гірничим інжиніром Форнганом на чолі для ознайомлення зі станом української гірничої промисловости а також для вияснення можливости збудування на Україні великого металюргічного заводу. З Харкова мають вони виїхати на оглядини Донецького басейну.

Ad maiorem gloriam...

Львів, 17. грудня 1925.

До тріюмфаторського вінка Ст. Грабского в останніх днях вплетено декларацію д-ра Романа Смаль-Стоцького, якої обсяг польська преса поширює на всіх „руських" учених. І ця то преса взагалі, а вшехпольська зокрема підкреслює мету і значіння тієї декларації. Не про українське високе шкільництво тут іде, не про заснування українського університету, тільки про тріюмф вшехпольської ідеольогії, про її звеличання, про направлення підірваної опінії польських можновладців на міжнародньому форумі.

Тому й не диво, що прибічний орган Ст. Грабского в статті „Декляраця руських учених" вдарив в такі радісні тони.

„Ту декларацію — радіє „Слово Польске" — слід повитати з вдоволенням, бо вона є з руського боку першим далекосяглим кроком, що змірає до уможливлення співжиття і співпраці Русинів і Поляків та може причинитися до приміщення і злагіднення того визначно противдержавного тону, в якім вдаряє більшість руської преси і політиків, стоячих на хибному становищі, що безнастанним юдженням і підбурюванням віддають найкращу прислугу свому народові".

Поминаємо те, що „Слово Польске", якого головним завданням є якраз юдження, денунціяції й накликування поліції, в своїй задубілости має відвагу говорити про „юдження й підбурювання" української преси й українських політиків. Очевидно, тут мається на думці відслонювання занавіси зі страшної дійсности, називання річей по імени, оборону елементарних прав кожної нації.

Та не полемічні змагання з прибічним органом Ст. Грабского маємо на примітї. Нам іде про той „перший далекосяглий крок", супроти якого всі инші кроки були без ніякого значіння. Хоч як часто польська преса голосила світові, що українські маси йдуть иншим шляхом від української інтелігенції, хоч з яким накладом грошевих і инших засобів видвигано всяких звулкових авантурників, хоч скликувано наради, збори, віча, хоч в польськім соймі є пятичленна хлібоїдська фракція, — то все те — як признають вшехполяки — є без значіння. „Першим далекосяглим кроком" є декляраця уроженця Буковини і мабуть румунського підданця д-ра Романа Стоцького.

А той „перший далекосяглий крок" є не лише першим кроком в напрямку ідеольогії Грабского, але й першим актом її звеличання.

називається в деклярації д-ра Стоцького „нещасною війною між Поляками й Українцями", себто **внутрішньою** домашньою війною. А так власне постійно ставили справу Поляки. Колиж це є внутрішня боротьба, то і всі справи українського народу можуть бути вирішені тільки на внутрішньому фронті, розуміється — згідно з головними напрямними вшехпольської ідеольогії, яка стала польською державною ідеольогією. А як та ідеольогія здійснюється в практиці і яка її кінцева мета, говорить нам кожний день, кожна ділянка українського життя.

Декляраця д-ра Р. Стоцького є якраз складовою частиною програми Ст. Грабского в напрямі здійснення вшехпольської ідеольогії. І та декляраця не має ніякого порівнання з иншими актами, які колинебудь проявилися в нашому житті. Довгий час у нас ішла колотнеча з приводу т. зв. автономічної резолюції. Алеж домагання повної нац.-територіяльної автономії українських земель під Польщею — це просто революція, боєве гасло в порівнанні зі змістом деклярації. Можна ту резолюцію побороювати або її піддержувати, одначе не можна їй відмовити з українського становища політичного змислу. Це не польське державне становище, навіть не льояльність, тільки видвигання справи під кутом maximum-а прав українського народу під чужим володінням. Коли зійдемо нижче, коли стати на ґрунт політичного опортунізму, угоди з істнуючою владою, то декляраця не має в собі нічого навіть з угодовства. Угода є двостороннім пактом, обрахованим на ближчу чи дальшу мету, на основі „do ut des", вона нормує не лише права й обовязки, але й устанавляє границю боротьби між народами, боротьби, яка без огляду на якінебудь угоди мусить вестися між живими народами. Зразком угоди на велику скалю є льокарньскі пакти, на дрібну — польсько-жидівська угода. І хоч та угода є між иншим звернена проти нас, то все таки годиться признати обєктивно, що вона зберігає в деякій мірі жидівське національне достоїнство. Жиди декларували польській державі свою льояльність, себ-то те, що вони вже давно віддали Польщі, але за те одержали якісь уступки в користь своєї маси.

Колиб зійти вже на останній ступінь і оцінювати ту декларацію як прояв частинного опортунізму, значить — колиб допускати, що вона розвязує щонайменше університетську справу, то й такий погляд був би наскрізь помилковий. Деклярація д-ра Стоцького не є проявом опортунізму, вона нічого не приносить, вона не розвязує університетської проблеми, тільки вінчає лаврами політику Ст. Грабского. Це не прояв угодовства, навіть не опортунізму частинного, тим більше загального, не говорячи про автономізм,

Тж той сам прибічний орган Ст. Грабского, який так радіє з приводу „першого далекосяглого кроку", переходячи до університетської справи і звязаної з нею майбутньої конференції, пише:

„Підставою нарад (комісії) певно буде попередній проєкт створення в Кракові **Славянського Інституту з руськими катедрами**. На всякий випадок **особа проф. Станислава Грабского**, яко міністра освіти, і склад польської частини організаційної комісії дають повну запоруку, що **евентуальність засновання руського університету у Львові, чи в иншому місті Східної „Малопольщі" взагалі не може входити в рахубу**".

В тому самому дусі висловлюється й „Курєр Поранни", що стоїть на протилежньому до „Слова Польского" бігуні:

„Наскільки відомо, **академічні курси** з руською викладовою мовою мали би бути започатковані в Кракові".

Як бачимо, декляраця д-ра Р. Стоцького — крім инших — має ще одну велику „прикмету"; вона є „першим кроком" до... провалення справи українського високого шкільництва взагалі, а справи українського університету зокрема.

М. Ч.

Шляхотність на експорт.

Компромітація польського культуртреґера на віденському ґрунті.

Відень, 8. грудня 1925.

Дня 30. листопада п. р. відбувся у Відні, в домі австр. Leogesellschaft, I. Rotenturmstr. 2, виклад австрійського лицаря фон Гайдецького про **польські мистецькі памятники у Відні**. Між присутніми запримічено посла ґр. Лясоцкого (з Праги) зі своїм атташе, б. міністра Гусарека Гайнбаха, ґр. Ляндкоронського й кількох Українців.

Після відкриття зібрання забрав слово **Гайдецький**, заповідаючи, що свій виклад ілюструватиме заліничи доказами. Для лекшого зрозуміння обставин, в яких повстали у Відні польські памятники, подав він широкий історичний вступ, що носив шовіністичний, польсько-шляхотський характер. На думку Гайдецького, були Поляки все шляхотним народом, що увійшло в широкому світі вже навіть у приповідку. Їх шляхотний спосіб думання основується на релігійній толеранції, льояльности до ідеї королівства й національній толеранції. Не диво, що базу-

М. ВОЗНЯК.

Памяти великого будівничого Новітньої України.

(Продовження.)

Своїми науковими працями Костомаров прислужився багато Москалям, досліджуючи їх історію й підходячи до неї зі становища українського народовця, а тим самим причиняючися дуже до зросту вільних демократичних думок серед Москалів. Досліджував Костомарів білоруську, польську і литовську історію, одначе найбільша частина праць Костомарова присвячена українській історії, і саме історії українських народніх мас, на що він завсіди клав велику вагу.

Над Хмельнищиною працював Костомарів у часі свого заслання до Саратова за належання до Братства й, одержавши в осени 1855 р. дозвіл на тимчасовий виїзд до Петербурга, повіз туди працю про Богдана Хмельницького, яка, надрукована в „Отечественных Записках" за 1857 р. й видана окремо в двох (1876 р. в трьох) томах в 1859 р., відразу поставила Костомарова в перші ряди істориків. Тоді вже був на волі, діставши її в 1856 р. при коронації нового царя, й повернув із першої поїздки по Европі, відбутої 1857 р.; дві дальші його подорожі по Европі відбулися в рр. 1861 і 1864.

Кінець 50 і сам початок 60 рр. належав до найщасливіших у житті Костомарова. В 1859 р. покликав його петербурський університет на професора історії. Його вступний виклад на університеті в перших днях грудня перемінився у величезну манифестацію на честь Костомарова: по викладі студенти вхопили його на руки й винесли на вулицю до екіпажу. На його викладах було повно слухачів не тільки споміж студентів, але й споміж сторонньої публики, якій дозволений був тоді вступ на університетські виклади. Як професор тішився Костомарів найбільшими симпатіями. В лютім 1861 р. він сказав промову про російського історика й публіциста Константина Аксакова. Коли скінчилася промова, слухачі винесли свого улюбленого професора з салі на кріслі. „Я ніколи не забуду — маємо свідоцтво наочного свідка цієї манифестації — того непорушно спокійного, серйозного виразу обличчя, який зберігав Костомарів, сидячи на своїм сідалищі понад юрбою, що оточила його. Це був той самий замислений погляд, тіж самі очі, звернені кудись у далечінь, із котрими він читав і лекції. Так ніби все, що діялося коло нього, не робило найменшого враження на нього. А тимчасом це була певне найсвітліша й дорога хвилина в його житті".

Та швидко мав нагоду Костомарів і зазнати великого розчарування від юрби. Наслідком студентських манифестацій проти недоладних правил замкнено петербурський університет. Тоді гурт професорів, між ними й Костомарів, почав читати в залі міської ради лекції, що тішилися великим успіхом. Свої лекції мусів закінчити Костомарів серед великого скандалу. За промову на однім літературнім вечорі уряд покарав одного професора засланням. Для протесту проти поступку уряду постановили студенти закрити лекції. Заяву про це зложили на викладі Костомарова. Одначе він сказав, що й далі читатиме, за що висвистали його студенти. З огляду на сподіваний заколот начальство заборонило Костомарову читати лекції.

Відтоді не покликано його більше на університет. Кілька разів була балачка, щоб покликати його на катедру в київськім чи харківськім університеті, але завсіди на перешкоді цьому ставало українство Костомарова. Одинока його державна служба в дальшім його житті було членство „Археографічної комісії", де від 1863 р. видав 12 томів актів до історії України й Білоруси (Акты Южной и Западной Россіи), з цього поля такої міри вклад, що рівного йому не довершив ніодин український історик ні перед ним ні після нього. Инша річ, що теперішні вимоги таких видань жадають більшої критичности, ніж її подибуємо у Костомарова.

Російські порядки не тільки змарнували незвичайний професорський талант Костомарова, але й зали в ньому політичного діяча великої сили, як виходить із його дуже довгої низки публіцистичних і журналістичних статтей. Серед цих статтей на перше місце вибивається його лист до видавця льондонського „Колокола" — Герцена, надрукований також в січні 1860 р. (ч. 61) очевидно без підпису під наголовком „Україна". Тут висловляв Костомарів від Українців бажання, щоб російський уряд не тільки не перешкоджав Українцям розвивати свою мову, але й щоб поміг їм у цій справі та видав розпорядок, щоб завести для українського народу школи й викладати шкільні предмети на його рідній, українській, а не офіційній російській мові, бо инакше вивчуватиме український народ тільки слова, а не розвиватиме своїх відомостей. Висловивши бажання, щоб усі инші Славяне злучилися з російською державою в один союз, „навіть під скиптром російського царя, коли той цар стане володарем вільних народів, а не всепожерливої татарсько-німецької Московщини", Костомарів додавав сподівання, що в цім будучім союзі наша Україна (південна Русь) повинна становити окрему державну цілість на всім просторі, де народ говорить українською мовою, із збереженням єдности, основаної не на згубній, мертвій централізації, але на ясній свідомости, рівноправности й своїх власних користей". Тут і перестерігав, щоб ні Росіяне, ні Поляки не називали своїми земель, заселених нашим народом.

(Продовження буде.)

ючись на таких основах, були Поляки покликані до особистих історичних місій, як ще вони виявили м. ин. в 1683 р., обороняючи Відень, а з ним цілу европейську культуру, перед наїздом Турків. З того часу запанувала між Віденцями й Поляками щира приязнь, яка зачала псуватись щойно від 60-их років м. ст., коли то Віденці ставали побіді шовіністами. Бесідник бажав би, щоби між оба народами вернула назад стала приязнь. Закінчив Гайдецький свій виклад вичисленням тих нечисленних польських памятників, що істнують у Відні і його найблищій околиці (в церкві св. Стефана, на Каленберґу й ин.). Тут було видно, що він в тих справах зовсім не фахівець, але й при вичисловлюванні цих пам'яток його шляхотська натура не втерпіла, щоб не освітлювати їх з шовіністичного становища.

В дискусії забрав слово перший гр. Лясоцкий для висказання кількох чемностей, потім говорив б. мін. Гуссарек, що доповнив у дечому виводи референта про польські памятники в церкві св. Стефана. Третім дискутантом виступив д-р Іван Турин. Він похвалив красномовність референта, одначе дискутантові, як історикові, було би приємніще почути від нього оті загальнені заяви доказ-факти про польську толєранцію і шляхотний спосіб думання. База, на якій збудований реферат, вибрали зовсім нещасливо.

Д-р Турин закінчив свої виводи побажанням референта, щоб Поляки знайшли шлях до порозуміння з сусідами й зі своїми національними „меншостями", але передумовою для того мусілоб бути в першій мірі поневолення зарозумілости й дійсна, християнська любов правди і справедливости. Закінчив дебату предсідник д-р Шайнфлюґ заявою, що в короткому часі дасть у відповідь Гайдецькому реферат на ту саму тему зі становища німецького.

Таким чином виступ п. Гайдецького закінчився повною невдачею, а то й компромітацією Поляків. Замітне, що п. Лясоцкий вже по перших реченнях д-ра Турина, який промовляв дуже спокійно й річево, вважав за вказане поспішно покинути салю, немов прочуваючи, чим той вечір покінчиться.

Студентське життя.

З Української Студ. Громади в Кракові.

Дня 7. XI. 1925 р. відбулися II. загальні збори това Українська Студентська Громада в Кракові, на яких вибрано головою тов-а т. Винницького Юліяна, секретарем т. Ясеницького Ярослава. На тихже зборах ухвалено такі резолюції: 1) Виходячи з заложення, що український нарід в Польщі має повне право домагатися свободи як в національній так і в культурній ділянці життя, зібрані протестують проти загального нищення українських культурних здобутків на кожнім полі. 2) Зібрані домагаються удержання Українських Високих Шкіл і взивають ціле українське громадянство до якнайінтензивнішої їх підтримки, бо лиш вони можуть заспокоїти всі культурні потреби українського громадянства. 3) Стоячи на становищі свободи науки й допущення до джерел знання широких народніх мас, зібрані протестують проти польонізації народнього та середнього шкільництва, як також проти насильно й безправно введеного „numerus clausus" та всяких інших шикан, вимірених проти українського студентства у львівськім університеті. 4) Виходячи з заложення, що Українці творять у межах Польщі 7-міліонову масу та понад 25 проц. усього населення Польщі, отже мають повне право жадати заложення українського державного університету в серці зах.-українських земель у Львові. 5) Зібрані взивають усе українське студентство до створення загальної крайової студентської організації з осідком у Львові. 6) Тому, що більшість українського студентства находиться в скрутнім матеріяльнім положенні, взивають зібрані все українське громадянство до якнайбільшої матеріяльної підтримки й помочи українському студентству. 7) Уважаючи Студентську Самопоміч конечною під теперішню хвилю, зібрані взивають усі студентські організації самопомочи до створення одної централі у Львові, з метою скоординувати ту акцію.

Ширіть наш часопис!

З кертичних нор.

Памятайте! Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Після уступлення шефа польського ґен. штабу.

Ген. Ст. Галлер, що уступив зі становища шефа ген. штабу обійме своє давнє становище інспектора армії у Львові. Кандидатами на становище шефа ген. штабу називають: Сосньковского, Піскора і Скерского.

4. березня Німеччина вступить до С. Народів.

„Манчестер Гардіен" довідується, що справу вступлення Німеччини до Союза Народів розглядатимуть на надзв. засіданні С. Н. 4. березня. Німеччина після прийняття взяла би чинну участь у засіданні С. Н. 8-го березня 1926.

Побіда Анґлії в справі Мосулю.

Союз Народів рішив остаточно справу Мосулю в користь Анґлії. Прийнято анґл. тезу, цебто т. зв. брюксельську лінію. Анґлія задержує мандат над Іраком на 25 літ.

Змова на життя Штреземана.

„Фос. Цтґ." повідомляє, що в звязи з викритою змовою на життя Штреземана арештували Гітлерівця, студ. університету Карльдорфа і члена нім.-нац. партії канц. помічника Льоренца. Карльдорф, що був ініціятором змови, обговорив усі подробиці, втечу літаком і т. д. Змову викрили наслідком необережности Карльдорфа, який признався ще третьому про свій плян. Той віддав Карльдорфів лист поліції, яка арештувала змовників і шукає співвинуватих.

Бомбардування Дамаску.

Дня 15. XII. Французи знову бомбардували Дамаск, де ввійшли Друзи. Шкоди заподіяні артилєрією й бомбами з літаків дуже значні.

Думер фр. мін. скарбу.

„Пті Пар." повідомляє, що сен. Думер згодився прийняти теку мін. фінансів.

Японія в Манджурії.

Японський кабінет рішив післати до Манджурії ще 3 тис. вояків. Князь реґент згодився на висилку військ, хоч мін-ство загр. сп. мало спротивитися цьому.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 10·50 — 10·80 канад. дол. 10·40 — 10·50, чеські кор. 0·21·00 — 0·22,00 леї 0·5·00 — 0·05·20, франки фр. 0·29·25 — 0·29·50, фр. швайц. 1·50—1·55, анґл. фунти 50·00 — 51·00.

Золото. 20 кор. 40·00 — 41·00, 20 франк. 37·00—37·50; 20 марк. 46·00—47·00; 10 руб. 62·00—63·00.

Срібло. Австр. кор. 0·62·00—0·63·00, 5 нм. кор. 3·50—3·60, фльорени 1·75—1·80, рублі 2·20 — 2·60 рубель дрібними сріблом 1·35 —1·45.

Збіжжя.

Пшениця краєва з 1925 р. 35·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50, ячмінь галицький бров. —·— до —·—, овес гал. 23·50—24·50.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє число нашого часопису сконфісковано за весь текст комунікату „Українського Нац.-Дем. Об'єднання" в університетській справі, за два великі місця у статті „Тріюмф Ст. Грабського" і за закінчення статейки „Польське горожанство".

— **Це відома п. президентові апеляційного суду.** Перед апеляційним карним судом у Львові, відбулася дня 15. грудня ц. р. апеляційна розправа о. Іоцього, пароха в Дунаях, п. Мости Великі, проти засуду повіт. суду в Мостах Великих. Начальник суду в Мостах Великих засудив о. Гнилого за переступство з § 4. і 406. На апеляційній розправі оборонець ладає неважність присуду з тої причини, що протокол є сфальшований, що за першої і другої розправі причини обвинувачений Мазиновски не були заявлені, і не вважаючи на це суддя Казімович вписав у протокол, що вони були і пропинали ... засудив о.

Гольского за переступок з § 496. На ту обставину покликав оборонець як свідка адвоката д-ра Адольфа Рота з Мостів Великих. Трибунал не допустив того свідка, тримаючись формально того, що написано в урядовім протоколі, а саме, що оправатна обвинителька була. Отже чи обвинуваченого о. Гольского від обвинувачення з § 495 увільнить, як також за переступство з § 431. Може би п. президент суду вглянув у цю справу й зажадав актів цеї справи? (Ч. справи Bl. I. 1020/25).

— **Проти підвищення комірного.** Польський уряд, сенатори та посли одержали жий меморіял у справі новелізації закону про оборону комірників. Меморіял підписаний міськими радами, аптекарськими палатами, союзами інвалідів та емеритів, професіональними союзами ремісників та купців, які разом складають 95 проц. міського населення. Меморіял домагається зміни закону про охорону комірників у тім напрям, щоби від 1. січня 1926 р. стримати не сплачену підвишку комірного. Зміна закону є необхідна з огляду на зріст дорожнечі, безробіття та редукцію працюючих і з огляду на те, що комірне вже нині дійшло щонайменше до третини місячної пересічної плати мешканця; врешті тому, що в мент уведення закону, уряд передбачував щораз кращий розвиток господарського стану в державі. Зміна закону в даним напрямі необхідна для вдержання супокою в державі.

— **Ucrainica.** У сербськім часописі „Реч", що виходить у Білгороді, у ч. 303, дня 5. н. м., находимо статтю про „сербсько-українські взаємини", Івана Бузя. У статті подано цілу низку фактів про єдність культурних інтересів та літературну співпрацю обох народів на просторі їх історії.

— **З хронічної хроніки.** Спенсіонований залізничний урядовець, Конопільський, власник трьох реальностей і складу вугілля побив свою жінку не перший раз, але останній. Від останніх побоїв жінка мала зломаний хребет і з розпуки випила карболевого квасу, який спричинив смерть. —Спеціялісти від крадіжі шкур, які переробували шерсть, переховували свою добичу під снігом на т. зв. „Горі Затрати". Один з них 18-літній Мигоцький признався до кількох вломів та вказав сховище. — У Львові продовжується процес проти банди фальшівників долярів, усіх Жидів, які повибирали від ріжних наївних людей „позички" на ведення спільного інтересу і шевали. Обвинувачені пробують солідарно правдатись наївними, одначе поневолі складають на себе вину, виявляючи ріжні махінації свого промислу. — Жінка зарібника Кигнанця у т. зв. „школі Рея" при вул. Голуховського розбила підчас сну своєму чоловікові голову сокирою.—Вчора вечером біля 9. години двох грабіжників напало на спокійного громадянина Ролявера, що йшов у гості до свого брата, на вул. Понінського, відобрали йому гроші та годинник і ледве випустили неарушного, не вжавши наставлених револьверів. — У центрі міста, на вул. Скарбківській, підчас базару трьох львівських андрусів хотіли силоміць вирвати з рук селянки курку, гуску, хліб та гроші. — Арештували Каз. Марковського, який представлявся купцям збіжжа як представник харчів для армії і брав в них високі задатки, даючи їм як поруку посвідки „інтабуляції" на свої меблі (одно залізне ліжко!). Хто зважиться сказати, що Львів не стає „промисловим" містом?

— **„Курер Львовскі"**, який недавно припинив своє іствування, почав знову виходити. На цей раз ще невідомо, чи має він намір вернутись до старої доброї традиції як орга обєктивного, наскрізь демократичного органу, в якому колись працювали такі люде як Франко, чи піде шляхом вуличної сензації, щоби робити конкуренцію деяким небезпешним місцевим і позальвівським суперникам.

— **Помилка лікаря.** Вчора звільнено в суді фармацевта, який не звернув уваги на одно слово в рецепті і видавши на то сильний складник, спричинив смерть дочки з лінійного урядовця в Оскидові, Ір. Сладзінкої. Зізнанні показали, що вина паде на д-ра Вайса з Олеська, який замісць точного поняття „compositum" не написав „emulsio" — розчин. Хто мав нагоду придивлятись лікарським рецептам, які є здебільша писані таким невиразним почерком, як рукописи розкуйовданого поета, мусів нераз дивуватись талантові аптикарів, які вміють їх відчитувати.

— **З театру.** Довідуємось, що з причини недуги пп. О. Голдинської і Дядинюкової премієра „Монахів", заповіджена на суботу, відкладається на дальше.

З судової салі.

(Політичний процес українських селян у Львові.)

Хіба ревуть воли, як ясла повні?

10-ий день розправи.

На вступі розправи дня 14. грудня прокуратор відступає від обвинувачення щодо переступств з § 36 патенту ношення зброї, а також щодо переступств з § 461 і 464 з. к., а рівночасно доповнює акт обвинувачення в напрямі § 61 з. к. З черги зізнає свідок Ян Пленек, підкомісар державної поліції, що він слідство в напрямі кримінальних злочинів. Свідок цей представляє собі переводження слідства і згори застерігається, що „нікого не бито, бо не було до того жадної потреби", та що обвинувачені всі добровільно признавалися. Свідок представляє обвинувачених як грабунків, на що вони „добровольне" потакували. Внесенню оборони, щоби сконфронтувати обвинувачених зі свідком, яких він сам або таїні агенти Гаврскі і Лесько побивали, трибунал відмовив.

Дальше переслухувано свідків щодо додаткового акту обвинувачення проти обв. Олександра Скрибайла, а то судію Кенігсберга, тепер в Кутах, свідка Дмитра Скрибайла, що ухилився як стриєчний брат обвинуваченого від зізнань і свідка Вісневского; відчитано зізнання свідка Семена Вітенка, що на розправу не явився. Дальший свідок Марія Кузич, жінка обвинуваченого Антона Кузича, покликана обороною на ствердження обставини, що не обвинувачений Антін Кузич, а вона сама, „без відома свого мужа, дала „Жовтому" на його жадання нафти, потвердила під присягою ті обставини й подала, що як вона, так і її муж, обвинувачений Кузич, не знали передше гразців в нападу на двір у Цепеві і ті справці передтим ніколи в її домі не були.

Опісля прокуратор вносить, щоб до на близшої розправи покликано двох знавців психіятрів, які висказалися би про умовий стан о'в. Скрибайла. Оборонець обвин. Скрибайла спротивився тому внескові і просить віддати обвинуваченого Скрибайла на довший протяг часу під лікарські оглядини. Решта оборони піддержала внесок прокуратора.

11-ий день розправи (15. XII. 1925 р.)

Председник трибуналу подає до відома ухвали трибуналу, на основі яких порішено згідно з внеском прокуратора візвати до нинішньої розправи лікарів-психіятрів д-ра Маньковского й д-ра Івановського, зажадати з заведення умово-хорих в Кульпаркові посвідчення, що обвинувачений Скрибайло находився в тім заведенню в 1920 або 1921 р. і візвати свідка Василя Яценка. За те трибунал порішив відмовити внескові оборони на покликання свідка агента Гаєвского на обставину, що обвинувачених перед переслуханням на поліції бито.

З черги зізнає свідок Петро Ковалік щодо додаткового акту обвинувачення проти Скрибайла, відчитано також зізнання свідка Баюрного, що виїхав у міжчасі до Канади, на обставину арештування тих обох більшевицькими властями на донос обвинуваченого Скрибайла. Опісля мав зізнавати свідок Яків Скрибайло, батько обвинуваченого Олекси Скрибайла. Він користає з прислугуючого йому права й ухиляється від зізнань. Дальше переслухано свідків Миколу Вишиванюка і Василя Бакая щодо умового стану обвинуваченого Скрибайла, зглядно його поведення в громаді.

Після зарядженої перерви почалося відчитування актів. При кінці розправи поставила оборона внесок на зарекирування поліційних актів коломийської слідчої експозитури щодо особи Габрієля Гроссера, а то з тою метою, щоб цю темну фігуру і її діяльність всесторонно висвітлити. Прокуратор спротивився тому внескові. Рішення в цій справі наступить на завтрішній розправі.

Процес Штайґера.

Сорокседмий день розправи.

Промова прок. Гриневецького.

Вчора була саля розправ виповнена публикою по береги. Серед загального напруження забрав слово прок. Гриневецький. В довгій, річевій промові з люстрував він цілий хід розправи, переводячи подрібною аналізою окремих фактів доказ, що обв. Станислав Штайґер є виновником чину, що його закидає йому акт обвинувачення.

Президентові держави кидається або квітки або бомбу — так сказав Штайґер. Які дивні, а заразом нельогічні слова! Чомуж малаб бути така тяжка доля того, що займає найвищу гідність у державі? Гимн любови й пієтизму, що його співали ми всі 5. вересня 1924 р., перервала бомба, кинена Штайґером, людиною поважною і думаючою про будучність без границь і державних ріжниць.

Процес цей відбився живим відгомоном і в краю і за кордоном. З лави оборонців падали слова про мучеництво жидівського народу, хоч ніхто в цьому нині не осуджує жидівської суспільности. Перед нами стоїть тільки одна людина, якої народність чи віра для справи рівнодушні. Мусимо стояти на сторожі сеї огляної справедливости й не допустити під ніякою умовою до того, аби вчинок Штайґера втопився в морі побічних справ, бо цей вчинок мусить бути увидатнений на тлі фактів і реальних доказів.

Бомба, кинена 5. вересня 1924 р., тільки випадково не експльодувала. Наглий суд над Штайґером віддав справу судам присяжним тільки ізза недостачі одноздушности. Нехай же не баламутить нас певна постава обвинуваченого. Це має свою ціль: укрити нутро свого „я" під маскою зимного спокою.

Як самому слідству, так і тим, що його вели, кидано колоди під ноги. Невидимі режісери висунули на перший план Миколу Микитина, а коли він з ролі свідка мусів опинитися в ролі обвинуваченого, а вкінці засудженого, ми були свідками змагань в напрямі винайдення виконавця атентату в українських національних або комуністичних колах. Але все те не довело до нічого." Зізнання всіх свідків що-до особи виконавця атентату є вповні згідні. Була нею особа висока в ясному плащі, що зараз після вчинку стала втікати. Навіть ті, що зізнавали в користь Штайґера, щодо цих двох фактів є зовсім згідні. І сам Штайґер признається, що він один був у плащі і перший став утікати. Таким чином зізнання головного свідка, п-ни Пастернак, не є відокремлені.

Зізнання Орлицкої не кажуть нам нічого. Якщо в деяких свідків „говорили неправду очі", то в неї говорила неправду ціла істота, що видно найкраще з того, що про її спостереження ніхто до не розправи нічого не чув. За те зізнання Пастернаківної заслуговують на повне довіря. Тут не може бути ніякої помилки, бо вона бачила Штайґера перед киненням бомби, саме коли її зі сідної кишені витягав, вона й бігла за ним крок в крок аж до хвилі його арештування. Пастернаківна від самого початку до самого кінця говорила тільки одно й те саме, ідентичність її зізнань потвердило багато свідків. За те її тероризовано на всі лади. Другим свідком, що заслугує на повне довіря, це п. Ледльова з Відня. Це особа старша, поважна, релігійна, для якої присяга є святою справою. Годі мати які-небудь сумніви дотично її зізнань, зложених під присягою! А вона також бачила, що Штайґер виконав замах, бачила рух його руки, бачила його обличе, опісля як він змішався і став утікати. Вонаж разом з п-ою Пастернак його придержала.

А втім немало важного для справи матеріялу дав нехотячи обвинувачений, дала й оборона. Змалювавши ріжні концепції, підозріння і погляди, які висували оборонці і прихильники Штайґера, прок. спинився докладно на зізнаннях Ольшанського і підніс слушно мотив, чому Ольшанський не виступив зі своїми ревеляціями, коли в тюрмі сидів його політичний приятель і земляк Пальчишин. Прок. стверджує хаотичність і невірність у зізнаннях Ольшанського, а щодо зізнань д-ра В. Бачинського, д-ра Ір. Вальдмана і Нат. Ранда каже, що на них не можна нічого будувати, тим більше, що д-р Лев Ганкевич опрокидує зізнання першого, а д-р Р. Перфецький, Е. Коновалець і ред. Іван Процьб простували те, що зізнали у Відні д-р Вальдман і Н. Ранд.

На закінчення своєї промови прок. підчеркнув, що в процесі Штайґера, як в ніякім иншім дотепер, знасилувано правду й опльовано справедливість, тому в почутті своєї відповідальности домагається засудження обвинуваченого.

Промова прокуратора тягнулася з малими перервами від 9·30 до 3·15 год.

Сьогодня говорить оборонець д-р Левенштайн.

Оповістки.

Порядок Богослужень у Храмовий праздник св. о. Миколая в суботу дня 19. грудня у княжій церкві св. о. Миколая у Львові. Пятниця в Навечеріє о год. 5·30 пополудни Всеночне, Наука, Супплікація. Мирування. Субота о год. 5. рано Утреня, о год. 6, 7, 8, 9 читані Служби Божі. О год. 10 торжественна співана Служба Божа з діяконами, яку відправить Всесвітлійший о. Олександер Бачинський генеральний вікарій. о год. 10.30 проповідь, о 12·15 Водосвяття перед церквою. Слухання св. сповіди від год. 5-ої рано без перерви. О год. 4-ій попол. велика Вечірня з виставленням Найсв. Тайн, Акафіст св. о. Миколаю, Наука, Супплікація, торжественний обхід з Найсв. Тайнами Панахида за упокій парохіян і цілування мощей св. свщмч. Иосафата. В 1. неділю місяця і попразден храму св. о. Миколая 20.XII. о год. 6-ій рано Утреня о год. 8-ій Сл. Б. і виставлення Найсв. Тайн до адорації, о год. 10-ій співана Сл. Божа, проповідь і соборний парастас за упокій парохіян. О 4-ій попол. Вечірня. Наука, Молебень На св. Серцю Іс. Хр., Супплікація і цілування мощей св. свщмч. Иосафата. — **Свящ. Василь Лончина**, ректор храму св. о. Миколая у Львові.
956 1—1

В пятьнайцятьліття іствування Українського Пл. Уладу влаштовує Верховна Пластова Команда як секція Українського Краєвого Товариства Охорони Дітей і Опіки над Молодіжю І. ОБЛАСТНУ ПЛАСТОВУ ВИСТАВКУ ручних праць пластунів і пластунок Галицької Пластової Області в днях від 19—21 грудня у власній салі у Львові вул. Бляхарська 11. Виставка отворена щодня 10—19 год. Вступ за вільними датками.
Комітет Виставки. 2—2

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.